

אתה לא תגיד נגיד!!

נגיד חדש לישראל?

:: עופר סיטבון

ושסירב לוותר על אזורותו האמריקאית ינהל את מדיניות המטבע של מדינת ישראל. אזורות ולאומיות הן, ללא ספק, עניין חשוב. אבל מה באשר לעמדותיו בנוגע לכלכלה ולחברה, להפרטה ולהלאמה, לגובה הגרעון ולהעלאת שכר המינימום, למיסוי ההון ולקו העוני, בקיצור - לכל הסוגיות הכלכליות שבהן באמת תהיה לו השפעה מכרעת בחמש השנים הקרובות? כמעט הס מלהזכיר הויכוח הכלכלי בישראל מקדש, כפי שמצביעה באופן ברור פרשה זו, את הצורה ולא את התוכן. הרי כולם - מביבי ועד בייגה, דרך ג'ומס - בעד משק חופשי וגם צדק חברתי. הויכוח הוא בשוליים. במובן זה, סטנלי פישר הוא כמובן משל למחשבה האחידה השולטת אצלנו בכיפה: חבריו הטובים בישראל אינם רק שר האוצר חניך ארצות הברית, אלא גם מי שהיה - עד יום לפני המינוי - יושב ראש האופוזיציה, ההוא שהיה ראש הממשלה בעת 'תכנית הייצוב' של שנת 1985 שפישר היה מהוגיה (ראו מאמרה של ריקי שיו בגליון 10 של 'חברה').

המינוי של פישר הוא, ללא ספק, הברקה של ליהוק. למעשה, כדי ליישם את המדיניות האולטרה-ליברלית של הממשלה הנוכחית, יש צורך במישהו שהוא יותר נתניהו מנתניהו. ומי מתאים לכך יותר ממי שכיהן עד לא מכבר כסגן נשיא קרן המטבע הבינלאומית, אותו גוף רב-עוצמה שביחד עם הבנק העולמי, המתון ממנו, מעצב את אופיה של הגלובליזציה הקפיטליסטית? הקרן, בהנהגתו של פישר פיתחה ושיכללה את 'קונסנזוס וושינגטון' - המונח שטבע הכלכלן ג'ון ויליאמסון כדי לתאר את שורת הצעדים שצמד המוסדות הפיננסיים היושבים בווינגטון מכתבים למדינות ה"דרום", כתנאי למתן סיוע כספי. שינויים מבניים (Structural Adjustment Measures - שימו לב לראשי התיבות...) אלו כוללים, בין השאר: הפרטה, קיצוץ תקציבי,

סיומו של פסטיבל סטנלי פישר הוא הזדמנות טובה לכמה הערות: בראש ובראשונה, ההתנהגות הפרובינציאלית והמביכה (כפי שציין בצדק יוסי דהאן ב'העוקץ') של להקת המעודדות של העיתונות הכלכלית הישראלית, ובראשם של אנשי דב הפנדה ('הארץ כלכלה'), הבליטה שוב - למי שהיה זקוק לתזכורת נוספת לאחר 17 גליונות של 'חברה' - את קוצר-היריעה של השיח הכלכלי בישראל. הביקורתיות הארסית של 'כלב השמירה של הדמוקרטיה', שמתפרצת בכל פעם שמתגלה מקווה לא מתקצב או סגן ראש מועצה עם וולבו, הופכת לדממה כמעט מעליבה, כאשר יש צורך להתמודד עם שקרים שמפיץ האוצר או אחד מנושאי כליו (ע"ע דב הפנדה שמפיץ לכל דכפין את עמדת האוצר השנויה מאוד במחלוקת בדבר הנזק של העלאת שכר המינימום).

הדיון הציבורי שבכל זאת התקיים בקשר למינויו של פישר ייצג את התבניות המשתקות של הדיון בכלל והדיון הכלכלי בפרט: השאלה הרת-הגורל שבה דן בכובד ראש כל פובליציסט וכל פאנליסט מצוי היתה רק האם זה בסדר שמי שרק עכשיו "עשה עלייה" (מילא לא לכתוב "היגר" - כמו באמריקה - אבל מה רע ב"עלה"?)

המינוי של פישר הוא, ללא ספק, הברקה של ליהוק. למעשה, כדי ליישם את המדיניות האולטרה-ליברלית של הממשלה הנוכחית, יש צורך במישהו שהוא יותר נתניהו מנתניהו.

ג'וזף שטיגליץ, חתן פרס נובל לכלכלה בשנת 2001, אשר כיהן כסגן נשיא קרן המטבע עד שפוטרו ממנה בשל כפירתו בעיקרי האמונה הושינגטוניים, האשים את פישר באחריות אישית למשבר הפיננסי הגדול שמוטט כלכלות וכמעט מוטט מדינות בדרום מזרח אסיה בשנת 1998.

קצה הקרחון

רגע של חסד

יום חמישי, 30/12, ארבעה ימים אחרי אסון הצונאמי. שלי יחימוביץ מראיית בתכנית הבוקר של גלי צה"ל ישראלים שנסעו להושיט עזרה לקורבנות האסון בהוואי, בתאילנד ובסרי-לנקה. היא מעלה לשיחור את האחראי על פעולות החוץ של ארגון "לתת" (אחד מהגדולים שבארגוני הפילנתרופיה הישראלים). המחאיין מספר בהתרגשות על המספר הגדול של ישראלים - גם אזרחים פרטיים וגם חברות מסחריות - שתרמו כסף לסיוע, ומבקש, כמובן, לקרוא באזנינו את רשימת החברות התורמות. המראיית קוטעת אותו בנחרצות: "אם הם תרמו, הם בודאי עשו זאת מתוך מניעים הומניטאריים, ולא על-מנת לקבל קרדיט. אז בוא נותר על רשימת הקרדיטים ונעבור לעניין הבא." כל הכבוד שלי!

מה יעשה פיישר בישראל?
 האופטימיים טוענים שלהבדיל
 מנגיד "ישראלי", הוא לא
 יצטרך להוכיח את עצמו
 מול השווקים וסוכנויות דירוג
 האשראי, ולכן יוכל לנהל
 מדיניות מוניטארית מרחיבה
 ומשוחררת מלחצים

עו"ד עופר
 סיטבון הוא חבר
 קיבוץ תמוז,
 מנחה במדרשה
 למחשבה חברתית
 ופעיל ביסו"ד

✉ ofer@tamuz.co.il

של תכנית הייצוב של 1985 - פריחת חברות כוח האדם, השחיקה בשרות הציבורי ועוד; במעשיו של פיישר בעת עבודתו בקרן; בקשריו ההדוקים להון הגדול (הוא נוחת לכאן הישר מהנהלת 'סיטיבנק', מתאגדי הבנקאות הגדולים בעולם); ובהצהרותיו אודות המיסים הגבוהים מדי בישראל והצורך בהמשך נמרץ של מדיניות ההפרטה.

ימים יגידו...

הפחתת מיסים, מעבר הון חופשי לתוך המדינה וממנה, הסרת מכסים וחזיון זכויות הקניין. שתי ביקורות מרכזיות הושמעו כנגד מדיניות קרן המטבע והבנק העולמי, מתוך השיח הכלכלי השליט (שהרי יש להניח שקוראי 'חברה' יכולים לחשוב על ביקורות מכיוון מעט שונה). ראשית, הצביעות הגלומה בה - מדינות ה"דרום" נדרשות לצעדים שמדינות ה"צפון", שלא נזקקות לה כעת, מעולם לא היו מסכימות להן (חשוב להזכיר שוב את הגרעון התקציבי האדיר של ממשל בוש ושל נשיאים אמריקאים רפובליקנים לפניו); ושנית, העובדה שהתכניות הללו מונחתות על המדינות שמקבלות את סיועה של הקרן כ"רפוי בהלם", בלא התחשבות בתנאי הארץ ותושביה ובתנאי השוק בתקופה המסוימת בה מתבצעת "תכנית ההבראה". ג'וזף שטיגליץ, חתן פרס נובל לכלכלה בשנת 2001, אשר כיהן כסגן נשיא קרן המטבע עד שפוטרו ממנה בשל כפירתו בעיקרי האמונה הווינגטוניים, האשים את פיישר באחריות אישית למשבר הפיננסי הגדול שמוטט כלכלות וכמעט מוטט מדינות בדרום מזרח אסיה בשנת 1998. המשבר נבע, במידה רבה, מן הדוגמטיות של קרן המטבע ביישום מדיניותה זו (ראו למשל בגליון 17).

מה יעשה פיישר בישראל? האופטימיים טוענים שלהבדיל מנגיד "ישראלי", הוא לא יצטרך להוכיח את עצמו מול השווקים וסוכנויות דירוג האשראי, ולכן יוכל לנהל מדיניות מוניטארית מרחיבה ומשוחררת מלחצים. אשרי המאמין. פסימיים יותר יזכרו מתוך דאגה בהשלכותיה

קצה הקרחון

קפיטליזם חזירי?

מי שפיתח תקוות בעקבות דבריו של שמעון פרס אודות ה"קפיטליזם החזירי" של נתניהו (בזמן המשא-ומתן על ההצטרפות לממשלה), מוטב שישים לב לדברים הבאים (מתוך 'הארץ', 4/2/05):

הצעתו של שר האוצר לקיצוץ רחבי נוסף בכל משרדי הממשלה התקבלה בישיבת הממשלה בחוב של שלושה קולות. שלושה מבין שמונת שרי העבודה הצביעו בעד ההצעה. שלושת שרי העבודה שבזכותם עברה תוכנית הקיצוצים הם: אופיר פז-פינס, שלום שמחון, וכמובן - שמעון פרס.

בישיבת הסיעה, למחרת, תקף ב"גה שוחט את פרס: "היתה הזדמנות פז למפלגת העבודה לטפל בקפיטליזם החזירי, ובמבחן הזה נכשלנו. מפלגת העבודה, הסתמרטטה לחלוטין". על כך השיב פרס: "אנחנו חברי ממשלה, לא חברי אופוזיציה. אני לא מציע שנשב כאן שבעה אף אחד לא מת. יש עכשיו אופוזיציה נהדרת, כל כך משכנעת ויעילה, בראשותו של טומי לפיד. נשאיר להם את האופוזיציה ונחשוב על העיקר, על ההתנתקות".

מהר כל כך זכה הקפיטליזם החזירי לתעודת כשרות מידיו של יו"ר מפלגת העבודה (והעיקר, כמובן, ההתנתקות). על הדעת עולה תמונת הסיום מן האלגוריה הפוליטית 'חוות החיות' מאת ג'ורג' אורוול: חזירים ואנשים מסבים יחד למשתה, ובין אלה לאלה לא ניכר הבדל...